

Најумнија жена српске културе: Исидора Секулић - 63 године од смрти

апр 5, 2021

Пише: Милица Краљ

Исидора Секулић- 63 године од смрти

Била је најумнија жена српске културе. И песник и приповедач, есејист и критичар, и лингвист и рецензент, и преводилац и предавач.

Била је предодређена, даром и интелектом, да разговара на равноправној нози са највећим умовима савременог света, а даровала је себе, свој живот и своје дело несебично и смерно језику и култури свога народа.

Приповетке, хронике, критике, студије, есеји, путописи, преводи, монографије – огледало су складног споја уметничког надахнућа, блиставе ерудације и рефлексије (*Хроника паланачког гробља, Лирске медитације, Сапутници, Писма из Норвешке, Из прошлости, Записи о моме народу, Ђакон Богородичине цркве, Аналитички тренуци и теме, О Његошу, Шумановићи, Говор и језик– културна смотра народа, Паланка, Две речи о правди и вечности и Проблем сиромаштва*) – дело највеће даме српске књижевности које је у равни са врхунским делима европске културе.

Њена мисао посредује и подиже европски укус и тон у српски локалном, несамокритички самозадовољном, често и неприметно провинцијалном. Жива актуелност већине Исидориних ставова и идеја на културном и моралном плану, говори пуно о њој, али још више говори о нама и разним нашим преплет- заблудама, тињајућим проблемима, болним заостајањима и трајућим слабостима.

„Овде се закључују дани и препспавају ноћи, овде се умарају страсти и суше карактери, овде се само дању мисли, живи и грешу... Врата се не отварају, плотови спавају. То није само глас једне забринуте, него и очајне Исидоре која жели да се «мали народ» усредсреди, отме домаћем дремежу и потпуније крочи у свет.

Колико су нам српска и балканска питања остала до данас отворена и нерешена јасно се види у њеним есејима: ***Проблем земље, Усредсређујемо се, Балкан, Наше прелазно време и проблем малог народа.***

На предлог Богдана Поповића бива изабрана за дописног члана Српске краљевске академије и тако **постаје прва жена академик у Србији 1939. године.**

У био-библогографским подацима о себи, на захтев Српске академије наука, 1950. пред избор за редовног члана Академије на старој дотрајалој писаћој машини, избледеле и искразне траке, без дизача за велика слова, у само дванаест редова написала је свој животопис.

Рођена 1877, 17. фебруара, у Мошорину, Бачка. Три разред реалке у Земуну; четврти разред Више женске школе у Новом Саду; три године Учитељске школе у Сомбору – од 1887. до 1894. Педагошка школа у Будимпешти, група математичко – физичка, од 1894- 1897. Почетком 1897. допунска матура са: историјом, латинским и француским језиком. Као приватни слушалац: упоредна књижевност, на прекид, и у разним местима (Лондон, Париз, Берлин), од 1904, 1906, до 1909.

Служила у Панчеву у Вишој девојачкој школи од 1897- 8 до 1905- 6.у Шапцу, у Вишој женској школи, од 1909 -10 до 1912.

*У Београду, у Другој женској гимназији, од 1912. до **1913, када сам на молбу пензионисана.***

Отада до данас бавим се књижевним радом.

Њена личност била је прожета дивовском свешћу о културним потребама, духовним дуговима, језичким и сазнајним даљинама које треба приближити.

– Шта је култура? – питала се – и одговарала – Све што је атрибут живота, од ума и маште па до физичког здравља, све је елемент и медијум културе, али она сама је нешто друго. Оплемењавање човека – то има хиљаде степена, облика, сврха.

За њу су се та интелектуална трагања и мисаона жеђ протезали даље – све до суштине стваралачке егзистенције, до најудаљенијих духовних зрачења.

Од естетског до аскетског.

Тако је и живела, повучено, самотно, испоснички аскетски. Често су хлеб и вода и два кувана јајета њена једина храна. Пред другима скромност, пред собом рад, испод звезда знање – животна гесло. После смрти мајке која је боловала од туберкулозе, чија је сенка лебдела и над њом, умиру јој отац и брат: «Постоје ране које не зарастају и које вазда боле.

Занесена Његошевим генијем 1937. обилази Цетиње, Лесендро, манастир Острог у који је и Његош радо долазио, ради упознавања тла где је челом пао велики песник. Гледала сам исте звезде и исто тврдо небо које је он посматрао, те звезде које тамо изгледају много веће, и стравично далеке.

Не мање од смрти најближих заболеће је и критике **Јована Скерлића** поводом њене прве књиге „Сапутници“, те по Скерлићу « експлозије женске искрености» коју је сасекао. Исту судбину доживела је и касније **са књигом Његошу** – књига дубоке оданости. Ово дело **Ђилас** је напао као идеализовану и непоткрепљену марксистичком идеологијом. Иако јој се касније извињавао она је у знак протеста други том дела посвећеног Његошу, спалила: *Мојих Дневника нема више. Све сам спалила после Ђиласовог напада. И себе бих да Београд има крематоријум.*

Након смрти **Емила Стремницког**, лекара пољског порекла за кога је кратко била удата (мада многи њени савременици сумњају да је тај човек уопште постојао), потпуно се посвећује раду: путује, пише, преводи. Њен једини занос је апсолут литературе. Пише о Проперцију, Андерсену, Стриндбергу, Пиранделу, Кјеркегору, Пушкину, Поу, Бајрону, Шелију, Сиорану (када за њега скоро ни у Европи није нико знао); пише о нашим Вуку, Његошу, Бранку Радичевићу, Ђури Јакшићу, Лази Костићу, Милети Јакшићу, Петру Кочићу, Бори Станковићу, Ракићу, Андрићу, Црњанском. Истанчано је коментарисала и луцидно афирмисала *Откровење* Растка Петровића, *Ритмове* Тодора Манојловића, Андрићеве *Приповетке* (1923), поезију Тина Ујевића (1923), *Међулушко благо* и *Тамни вилајет* Момчила Настасијевића, нека дела Ива Војновића: „*Интерпретира онај ко ствар уме изнутра да види, и са њеним скривеностима да је симболише.* (...)*Област поезије то је вечност; Медиум поезије то је мисао и језик, творац поезије то је човек. А вечност је дивно чудо, а мисао и језик је дивно чудо. Не играјте се са чудесима! Поезија је исконски дар људи од искона.*“

Пријатељи су јој Милош Црњански, Тин Ујевић, Милан Кашанин, Милан Коњевић, сликарка Зора Петровић. Али она није била срећна, и с тим се помирила.

Јер, постоји васионска срећа која опредељује људе, ако нисте вољени, узалуд ћете настојати да вас воле: *Вечно људска и вечно слатка ће остати и она чудна привилегија домаћег света, која се зове: одоха ја својој кући. Отићи, затворити за собом врата између себе и спољашњег света кад смо срећни и несрећни, то је утеха, понос, одмор, слат...*

Служећи култури свог језика, она је учинила све да себе не истиче и да значај своје личности не увећа, у средини у којој се такво одрицање, знање, образовање сматрало као смишљена увреда оним а који то знање немају.

Схватила је да „*сав трудноко унутрашњег живљења има човек, монах или не, да носи сам. То је стални рад и напор*“.

Отуда у њеним текстовима она мисаона хитрина и она мешавина духовне радозналости, аналитичке свежине, непретенциозне ерудиције и предане занетости сваком темом, сваким проблемом. У свим њеним темама протеже се сложена идеја културе као мерила за све.

Осећајући близину смрти исписала је последњу жељу:

*„Умирање и смрт, последња борба коју свако мора сам издржати. После издисаја што остане то више није нико, и зато над најпростијим погребом треба да влада најпотпунија тишина. Молим, стога, да се мој леш завије у чаршав из мог домазлука, да се положи у најпростији чамов сандук, и спусти у сиротињску раку, по реду на гробљу. Без икакве аранжирание сахране, без говора и венаца, без новниских чланака. **Свештеник ће ме испратиит и очитати над гробом драгу ми просту молитву господњу. Сем свештеника, моји најближи пријатељи колико могу и хтедну.**“*

Умрла је 5.априла 1958. и сахрањена на Топчидерском гробљу.
Понад хумке једноставан бели крсти и само: **ИСИДОРА СЕКУЛИЋ.**

Фото: Википедија